

Cvetličarjeva Metka.

b gorskem znožju je stala čedna Cvetličarjeva hišica. Vsa okna so ji bila zastavljena z lepimi, svežimi cveticami in prav odtod je imela hišica svoje ime. A ne samo poleti, tudi v mrzli zimi je bilo tu mnogo raznovrstnih cvetic. — Kdor je to lično z raznim cvetjem okinčano hišico od zunaj opazoval, pač ni slutil, koliko gorja prebiva v nji. — V hišici sta bivali mati Cvetličarica pa nje hčerka Metka. Pred leti ta Cvetličarica še ni vedela, da je na tem lepem božjem svetu tudi mnogo križev in težav; ves svet se ji je smejal tako prijazno kakor nežne cvetke s hišnih oken.

Nekega dné pa prinesó štirje možje nje soproga na nosilnici domov. Ponesrečil se je bil pri delu na gori. Zaman je jokala uboga ženica ter klicala svojega moža po imenu, ostal je trd in blede in ni se prebudil več. A čas zaceli vsako rano, pravijo ljudje, tudi k Cvetličarjevim se je zopet povrnila sreča. Zadovoljno, ker v strahu božjem, je živela vdova s svojimi tremi otroci, katerih najstarejši je bil sin Ivan, starejša hčerka je bila Rezika, mlajša pa Metka. Tako je poteklo nekaj srečnih let. Najedenkrat pa se je začelo nekaj kuhati tam v cesarski prestolnici. Vojska bo, vojska bo! se je čula novica tudi v gorski vasi. Da govorica ni bila prazna, pokazalo se je v malo dneh, kajti cesar je klical vojake na boj. Med vaškimi mladeniči, ki so morali „za dom med bojni grom“, je bil tudi Cvetličarjev Ivan, od katerega je mati pričakovala podpore na stare dni.

„Oh, grozno težko mi je za Ivana“, jadikovala je revica, „dober pa nepokvarjen fant je to, pač malo takih. Vso jesen mi je z velikim trudom spravljajl drva z goré, češ, da ne bo mater zeblo po zimi. Koliko se je trudil in potil! V nobeno krčmo ni pogledal nikdar, iz cerkve se je vračal domov ter mi čital ‚Življenje svetnikov‘. Najraje je bil doma. Kadar je pa moral v mesto, se ni nikoli vrnil prazen domov, sadja, belega kruha in še celo kave mi je prinesel s seboj; vedno je skrbel zame. Da, Ivana dam težko, a cesarju ga pa le pustim.“

Z ukajočimi mladeniči je zapustil tudi Ivan rodno vas, mati mu je pripela še krasen šopek na klobuk. Dasiravno je že preteklo nekaj tednov, odkar je Ivan zapustil dom, vendar še ni bilo nobenega pisma, nobenega poročila domov. — Naposled pa pride tuj sel ter izroči Cvetličarjevim zavežaj obleke. Bila je Ivanova obleka, suknja je bila na več mestih od svinčenke predrta in krvava. V žepu je bil oguljen mošnjček, notri šest krajcarjev pa majhen molitvenik. V knjižici je bil suh nagelj, še lepo rudeč, nad njim pa je bilo brati:

„Z Bogom, mati in sestré,
Ivan vaš na vojsko gre!“

Dolgo je sedela mati na klopi ob peči ter tužno gledala v Ivanovo obleko; a nobene solze ni jokala. Naposled se ji spremeni obličje. Sprvega je bilo, kakor da se smeji, nato pa se ji ulije potok solzâ.

Tako dolgo je ženica jokala, da je popolnoma oslepela in da je zdravnik povedal, da ji je otrpnil očesni živec. Pa nesreče še ni bilo konec. Starejša hčerka Rezika se je bila seznanila z neko tujo družino, ki je prišla v vas letovat. Mati se je bala za Reziko ter jo svarila, a nekega dne zmanjka deklice. — Jedno hčerko je uboga starka še imela, namreč Metko, katera se je iz vse moči prizadevala materi lajšati nje žalostno stanje. Metka je bila res jedina tolažba, jedino veselje ubogi ženi. Kako prijazno je odganjala materi tugo in skrb, govoreč ji o vremenu, o tem, kaj delajo sosedge itd. Pač stokrat na dan je morala povedati materi, koliko je ura, peljala jo je na solnce ali pa doli v vaško cerkev.

Razen materi streči je imela deklica še jedno veselje — to so bile cvetlice. Vse cvetlice zunaj na vrtu in gori po logu je Metka poznala po imenu, vsem je bila najboljša prijateljica. Kakor da imajo dušo in pamet, se je z njimi pogovarjala, smejala, jih božala in hvalila, včasih celo grajala. Ko so spomladi prvi brsti poganjali iz tal, ko je prvi cvet pogledal iz zemlje, je že preiskala vse razore. Koliko veselje, ko so se prikazali prvi zvončki, prve trobentice!

„Kaj ste že tu, ve radovednice male?“ je kramljala z njimi. „Kaj ne, niste mogle pričakati, da bi velikonočni zvonovi zimo odgnali; a le zopet se skrijte pod odejo, zima je šla le na goro, čez noč se zopet povrne, da vas obleče v ledeno smrtno krilo, veselega življenja bo konec — škoda vaših svežih lic, vaših živih očij.“ — Vedno živahneje je postajalo kramljanje z ličnimi cvetkami, kolikor bolj je rastle toplota.

Metka pa je vila tudi prav krasne šopke iz cvetlic. V sredo je devala duhteče bolj temne cvetke, okoli teh je naredila rob od samih planik, za temi pa glavica pri glavici najrazličnejšega cvetja, tako okusno, kakor da jih je naslikal umetnik. Take izdelke svoje umetnosti je nosila Metka v bližnje mesto na trg ter spečala za nje marsikateri grošek.

Nekega poletnega jutra se deklica napravlja, da pojde na planino po cvetja za šopke.

„Bodi danes doma Metka“, je mati dejala, „vidiš, tako hude sanje sem imela nocoj; ko sem se prebudila, pa najedenkrat zvon zapoje gori pri Marijini kapelici — to je slabo znamenje. Ko se je ranjki ponesrečil in ko je Ivan padel v vojski, je tudi zvonil oni osodni zvon.“

„Po noči pa vendar ni zvonilo, vam se je le tako zdelo, mati“, tolaži Metka.

„Resnično sem čula zvon, udaril je večkrat.“

„Že mogoče, pa je veter zvonil.“

„Gotovo ne; saj ni bilo vetra, in tudi najmočnejši veter bi ne zvonil tako.“

„Le brez skrbi bodite, mati, bom že pazila; a na belo steno moram danes, tam raste najlepša planika; obljubila sem tudi lekarju v mestu, da mu jutri prinesem velik šop.“

„Pa pojdi v božjem imenu, če že mora tako biti; a pridi sem, da te blagoslovim.“

S tresočo roko pokriža deklico, potem pa ji govori: „Metka, pazi! Meni je, kakor da se bo danes kaj zgodilo; če me še ti zapustiš, potem mi ni več biti na svetu.“

„Le popolnoma mirni bodite, mati“, odvrne deklica, „vedno se ogibljem nevarnih krajev; do pete ure se vrnem gotovo.“

Veselega srca je stopala Metka na planino. Že dopoldne je nabrala mnogo planinskih cvetic. Popoldne pa je šla višje vedno višje v goro.

„Na beli steni ne boš dobila nič prida“, so ji dejali srečujoči jo pastirji, „gori na ozki stopnici bi že bilo krasnih planik, a ni moči do njih.“

Z velikim trudom je dospela Metka na belo steno. Nikjer je ni bilo lepe sveže planike. Obrne se tedaj še proti ozki stopnici.

Od skalnatega pobočja so blestele lepe bele cvetke. Nič ni premišljevala, češ, gori moram, naj bo, kar hoče. Naposled prisopiha do skalnatega roba. Od tu zagleda kot dlan široke planike rastoče nenavadno gosto; samo za seženj je bila od njih. — Od gorskega znožja se zasliši svareče žvižganje. A ona se ne zmeni za to; z nepremagljivo silo jo je vleklo za planikami. Nasloni se na skalnato steno, jedna stopinja pa še jedna in že stoji z obema nogama na velikem kamnu. Že je dosegla planiko, ali podnožišče se zmaje. Skoči na stran, skok je bil kratek, z glasnim vikom: „Jezus, Marija, Jožef!“ zdrči v grozno globočino.

Pastirji, ki so zrlji za pogumno deklico, se prestrašijo ter ji hitijo na pomoč; a sila težko je bilo priti do nje. Na dolgih močnih vrveh sta se spustila dva najpogumnejša pastirja v globočino. Tu je ležala Metka vsa razbita. Na svetlo-beli postelji iz planik je ležalo mrtvo truplo, po belih cvetnih zvezdah je tekla Metkina kri.

Skoraj istočasno, ko se je godilo vse to na planini, koračila je polgosposko oblečena deva iz doline proti gorski vasi. Boječče se je ogibala ljudij ter hodila po stranski poti proti gori. Gori prišedši se je obrnila proti Krčmarijevi hiši. Mati Krčmarica je bila krstna botra Cvetličarjevim otrokom. Krčmarica stoji ravno na pragu, ko se deva hiši približa.

„Moj živi dan!“ vzklikne presenečena, „kaj si ti, Rezika?“

Deklica zakrije z rokami obraz ter jame milo jokati. Deva je bila res Cvetličarjeva Rezika. Bila je pa svoji sestri Metki tako podobna, da so ji še znanci komaj razločevali.

Dolgo se je Rezika razgovarjala s svojo botro; nazadnje sta se pogodili, da gre Krčmarica k Cvetličarjevi materi, da jo pripravi na povrnitev nje hčere. — Ta trenutek pa se odpró vrata in preplašen pastir plane v sobo.

„Grozna nesreča se je zgodila!“ vpije, „Cvetličarjeva Metka je mrtva — padla je z ozke stene v prepad.“

Rezika postane mrtvobleda, Krčmarica pa omahne na klop; zopet se zravnava ter pravi: „Oh! hiti domov, Rezika! Mati bo umrla, ako se ji pové ta strašna novica!“

Rezika hiti proti domu. Kmalu je stala pred domačo hišo. Mati je sedela ob odprtem oknu, motne oči so ji zrle proti planini, od koder je pričakovala ljube svoje Metke. Moleka debele jagode so se ji usipale izpod

prstov, a videlo se ji je na obrazu, da ni z vsem duhom pri molitvi. — Ko je čula, da nekdo prihaja, šla je proti vratom.

„Hvala Bogu!“ vzklikne, „da si le doma, Metka; se ti pač ni nič zgodilo?“

„Mati, prav nič“, odvrne Rezika.

„No, vidiš, sedaj šele se mi je kamen odvalil od srca; a to ti pa povem, da te nikdar več nikamor ne pustim . . . Ti ne veš, koliko strahu sem jaz danes prestala . . . Veš, ko sem po kosilu tu-le pri oknu malo zadremala, so me takoj zopet vznemirjale hude sanje Najedenkrat sem te slišala vpiti: „Jezus, Marija, Jožef!“ . . . Potem sem te pa videla gori na beli steni, nad glavo ti je visel v zraku črn križec.“

„Oh, mati, vi ste slabotnega zdravja, zato imate tako hude sanje“, pravi Rezika.

Reziko je veselilo, da je mati ne spozna vedno misleč, da se pogovarja z Metko. Sklenila je, da ne bo materi nič povedala o nesreči in da se bo trudila, da ji popolnoma nadomesti Metko. Še isti dan je vedela vsa vas, da je prišla Cvetličarjeva Rezika domov, in da misli mati, da je ona nje Metka. — Sosedje so pazili, da jim ne uide kaka beseda in da žena ne izvé, kaj se je zgodilo na planini, ker so vedeli, da bi jo tužna vest umorila.

Metko so položili v Krčmarjevi hiši na mrtvaški oder. Bleda kot sveče, ki so gorele poleg nje, je ležala deklica na snežnobeli mrtvaški postelji. Okrog odra pa je bil kar cel gozd cvetlic, vrtnic, nageljnov, lilij itd. Cvetlice, nje ljubljenske, Metke tudi v smrti niso zapustile. Tako vesele, tako krasne so bile danes kot vedno, kakor da nič ne vedó o ločitvi, o neizprosni smrti.

Tudi hišica vsa v cvetju kakor običajno ni slutila, da je v nji srepa smrt neusmiljeno pokončala mlado življenje. Reziki pa je hotelo srce počiti, ko je slekla mestno obleko, da obleče krilo ranjke Metke.

Silno rada bi bila mater na kolenih odpuščanja prosila za vso žalost in skrb, katero ji je bila napravila, rada bi ji bila povedala, kako zloben in nezvest je svet, kako hoče vse poravnati, kar je zagrešila. — Ali molčati je morala, da ni materi naredila še večje žalosti.

Mati je bila ta dan posebno dobre volje, le to se ji je čudno zdelo, da Metka danes tako neokretno šari po izbi.

Ko pa zapoje mrtvaški zvonček, pravi: „Poslušaj, Metka, kako ta zvonček danes milo toži in joka, kdo je li umrl?“

„Oj, devče iz vasi je zdrsnilo z visoke stene v prepad, mlado je še bilo kot kaplja; moliva, mati, očenaš, morda ji prav pride.“

Lepo jasno jutro je bilo, ko so nesli Metko doli na pokopališče kraj vaške cerkvice. Vsem cveticam ob stezah in potih so stale svetle solzice v očeh — zvonovi so danes peli še tužneje kakor včeraj. Tudi Rezika je pripeljala svojo slepo mamico k pogrebu. Vse je jokalo in ihtelo, le stara Cvetličarica ni prelila nobene solze, nje motne mrtve oči so zrle v daljavo, kakor da ne sluti ničesar. Ko so grmele prve ruše na krsto, bilo je Reziki tako hudo, da je glasno zajokala ter se zgrudila ob Metkinem grobu.

„Metka, kje pa si, kaj ti je danes?“ vpraša mati tako glasno, da so jo umeli vsi okrog. Glasen jok se je zaslišal nato.

Doma je mati še povpraševala: „Ti, Metka, kaj si pa tako jokala doli na pokopališču? Ali mar poznaš deklico, katero so pokopali?“

„Seveda sem jo poznala!“ pravi Rezika, „to deklico sem tako rada imela kakor svojo sestro . . . tako dobra in nedolžna je bila, pa je morala tako zgodaj umreti.“ Dekle vnovič zajoče, mati pa jo milo tolaži.

Pri Cvetličarjevih se radi nesreče ni nič spremenilo. Rezika se je trudila, da materi nadomesti izgubo.

Mati niti sanjala ni o kaki spremembi. Sedevala je zunaj pred hišico, cele ure je gledala proti goram, kakor da natančno opazuje neki predmet; nje duh pa se je mudil v davni minolosti.

Vsak večer sta molili mati in hči sv. rožni venec in druge molitve, po molitvi pa je navadno rekla mati: „Pojdi sem, Metka, da te še jedenkrat blagoslovim, kdo vé, če ni ta moj zadnji blagoslov . . . V imenu Očeta, Sina in sv. Duha. Amen . . . Le pridna ostani, pa se ti bo vedno dobro godilo.“

Večkrat je kazala mati bridko žalost radi izgubljene hčerke Rezike.

„Da bi se le Rezika še kdaj vrnila domov“, dejala je, „potem bi pa rada umrla! Jaz ne vem, kaj je s tem dekletom . . . saj sem vas vendar vse jednako vzgojila; tudi Reziko sem tolikrat Mariji darovala in jo blagoslovila; mislim, da me pred ljubim Bogom ne čaka nič hudega radi nje; a smili se mi pa le moj otrok, smili . . . v božjem imenu!“

Take besede so Reziki globoko segale v dušo; tiho je zdihovala, potem pa rekla: „Mati, bodite mirni, Rezika ni tako zlobna; gotovo bo kmalu prišla, morda je že bližje, kakor mislite!“

Poteklo je še nekaj let in stara Cvetličarica nevarno zboli za pljučnico. Gospod župnik ji je prinesel zadnja tolažila naše matere sv. katoliške cerkve. Po sprejetju sv. popotnice in sv. poslednjega olja zatopila se je bolnica v pobožno molitev. Najedenkrat pokliče: „Metka, poslušaj, še nekaj ti moram sporočiti . . . dolgo že tako ne bom več s tabo govorila. Glej, ves svoj blagoslov pustim tebi, ker si mi bila vedno tako dobra . . . Če bo še kdaj Rezika prišla, pozdravi jo mesto mene in povej ji, da me je ob moji smrti skrbelo le to, da se mi utegne zgubiti za večno . . . Odpustim ji vse, le gleda naj, da se na onem svetu srečno snidemo.“

Pri teh besedah je bilo Reziki za smrt hudo; že je hotela mater objeti in reči: „Mati, jaz sem Rezika; sem že davno tu!“ Ali nikakor ni mogla izgovoriti teh besedij. — Vso prihodnjo noč je mater kuhala vročina. Vedno je govorila o Ivanu, o očetu, pa o Reziki. Zjutraj pa v postelji sede ter pravi: „Ti Metka, povej mi, ali bi zelo nerada umrla?“

„Prav rada“, odvrne Rezika, „kaj bom sama počela na svetu?“

„Metka, jaz moram še danes odtod, to vem gotovo — zvonček gori pri kapelici je to noč zopet zvonil — potem so prišli še oče pa Ivan za njimi . . . ti si bila tudi z njima . . ., vsi trije ste imeli črne križce na glavi. Metka, meni se zdi, da pojdeš kmalu za menoj . . . le dobro se pripravi!“

Po teh besedah je bolnica omahnila nazaj. Čez nekaj časa se vzdigne vnovič. „Ti, Metka, sedaj se mi je pa kar zdanilo, vidim, da zunaj sije solnce . . . Vidim tudi, kako lepo se razcveta oni le rožni grm!“

Očesni punčiči, ki sta bili prej tako veliki, sta se skrčili.

„Metka, tebe tudi vidim“, nadaljuje bolnica . . . „kako si zrastle! Ampak bleda si, zelo bleda! . . . Pa črni so ti postali lasje! Metka, niso li bili tvoji lasje nekdaj rumeni, kaj? . . . Rezika je imela črne lase.“

Deklica glasno zajoka rekoč: „Mati, saj sem jaz Rezika!“

„Kje je pa potlej Metka?“

„Umrla je . . . Zdavna je že v nebesih!“

Bolnica zopet leže; vesel smehljalj ji zaigra na bledem licu; še par globokih vzdihov pa je bil končan nje zadnji boj.

— a.

Zaznamovani dnevi.

(Spisal *J. Štrukelj*.)

XI. O pravem času!

Gudno je to, da človeka postranski opravki bolj oveselé kakor glavni in potrebni! Ali morda ni res tako? Le malo pomislite, pa mi boste kmalu pritrdili. Kaj ne, kadar se je treba učiti, kako vas takrat mikajo igre! Kar po vsej sili se hoče duh odtrgati od učenja ter misliti na igrace in zabavo. No, tako se godi še marsikomu, meni tudi: pisati bi moral za vas, pa je vsaka malenkost dovolj močna, da me odvrne ali zadrži. Toda ni dobro, ako kdo tako ravna, prepogosto se pozneje kesa, a kar je, je, če tudi zoperno in žalostno.

Pa kaj bi samo modroval, poslušajte rajše, kaj se je pripetilo Brecljevemu Lojzetu. On je bil tudi izmeje onih, ki nimajo nikdar svojih mislij pri delu, ampak drugod — pri harmoniki. Učil se je mizarstva, pa po ušesih mu je vedno donelo: kuretna, kuretna . . . tideldí, tideldí . . . Toda ni, da bi Lojzeta samo grajal, o ne, tisto pa zopet ne, zakaj, kar je prav, je pa prav. To je namreč tako: ob nedeljah po krščanskem nauku so drugi vajenci in mladi ljudje pohajali po vasi, igrali za denar in se prepirali, nekateri so zahajali še celo v krčme in slabe tovarišije, Lojze je pa sedel s harmoniko v naročju na delalni mizi in jo vlekel in stiskal in poskušal, kako bi lepše zagodel. To pač ni bilo nič napačnega, ampak še hvalno. Vsekako je namreč bolje porabil nedeljski počitek kakor njegovi tovariši, in dostaviti je treba, da je užil tudi več veselja. „Po slabi tovarišiji glava boli“, to je občutil vsak, ki se ni pošteno zabaval, Lojze je bil pa kakor v malih nebesih in kar nič mu ni bilo žal, da je presedel ves prosti čas doma, ne, še prehitro mu je minil.